

**dichterbij
NIEUWS**

**Burger en journalist samen
voor een vrije en veilige pers**

Onderzoek

beeldvorming

veiligheid journalisten

vanuit de burger

SCAN MIJ

Klik op → **Tekst** voor een direct link naar de desbetreffende site

INHOUD

→ Aanleiding onderzoek	3
→ Belangrijkste bevindingen	4
→ Veiligheid journalisten	4
→ Wie beschermt de journalist	7

→ Aanleiding tot onderzoek

Kritische, onafhankelijke, pluriforme en waarlijk vrije journalistiek is van cruciaal belang voor een goed functionerende democratische rechtsstaat. Helaas staan de persvrijheid en -veiligheid in Nederland in toenemende mate onder druk.

Uit een rapport (2021) van → **PersVeilig** blijkt dat acht op de tien journalisten (82%) weleens te maken heeft met een vorm van agressie of bedreiging. Dit is een duidelijke toename ten opzichte van 2017, toen zes op de tien journalisten (61%) hiermee te maken hadden. De oorzaken zijn divers. Ze vormen onderdeel van een bredere maatschappelijke trend van polarisatie, verruwing en asociaal (online) gedrag, waar ook politici, ambtsdragers, wetenschappers en hulpverleners veel last van hebben. Online zichtbaarheid maakt journalisten kwetsbaar. Daarnaast wordt hun werk bemoeilijkt door desinformatie, wat de publieke opinie beïnvloedt en het vertrouwen van het publiek in de media schaadt.

Het project DichterBijNieuws, een initiatief van Netwerk Mediawijsheid, is in 2023 in het leven geroepen om een deel van deze problemen aan te kaarten of op te lossen. DichterBijNieuws heeft als doel burgers en journalisten dicht bij elkaar te brengen en zo de persvrijheid en -veiligheid te bevorderen.

Als onderdeel van DichterBijNieuws zijn er in 2023 → **burgerdialogen** georganiseerd. Tijdens de dialogen was er aandacht voor persveiligheid, maar ook voor de beleving van journalistiek vanuit de burger. Het werd duidelijk dat er onder de deelnemers weinig kennis aanwezig was over het belang en de werking van journalistiek. Dat maakt het voor burgers moeilijk om de ernst van de situatie goed in te kunnen schatten rondom bedreigingen en geweld.

Dit onderzoek is een aanvulling op deze burgerdialogen en kijkt specifiek naar het imago en de kennis van Nederlandse burgers over de werking van journalistiek. Daarnaast willen we inzicht krijgen in de zorgen die er (wel of niet) leven rondom beeldvorming van de journalistiek en de bedreiging van journalisten. Met de uitkomsten kunnen we de activiteiten vanuit het project nog verder ontwikkelen en vormgeven en verzorgen we kennisdeling richting alle partners.

De uitkomsten van dit onderzoek zijn verdeeld over twee rapportages.

In de → **eerste rapportage** kijken we specifiek naar het imago en de kennis van Nederlandse burgers over de werking van journalistiek. Daarnaast geeft het ons zicht op de zorgen die er (wel of niet) leven rondom beeldvorming van de journalistiek.

De tweede rapportage, die nu voor u ligt, heeft betrekking op de veiligheid van journalisten en de zorgen van de burger.

In dit onderzoek hebben we Nederlanders gevraagd naar hun houding en gedrag ten aanzien van 'het nieuws'. Hierbij hebben we dit begrip als volgt gekaderd: "Onder nieuws verstaan we alle berichtgeving over wat er gebeurt in de wereld, in Nederland en in jouw regio. Dat kan bijvoorbeeld gaan over politiek, grote gebeurtenissen, cultuur en sport. Wat we niet bedoelen zijn roddels of nieuwtjes uit je eigen privé-omgeving of roddels over BN'ers op juicekanalen."

Wil je meer weten of heb je vragen klik of scan de qr-code voor onze site!

→ Belangrijkste bevindingen

- Agressie jegens journalisten wordt breed gezien én veroordeeld
- 62% van alle burgers maakt zich zorgen dat het nieuws waar men toegang toe heeft, minder onafhankelijk wordt doordat journalisten rekening houden met agressie of bedreiging.
- 59% maakt zich zorgen over de vrijheid waarin journalisten in Nederland hun werk kunnen doen.
- 84% vindt het onacceptabel dat journalisten worden bedreigd vanwege hun werkzaamheden.

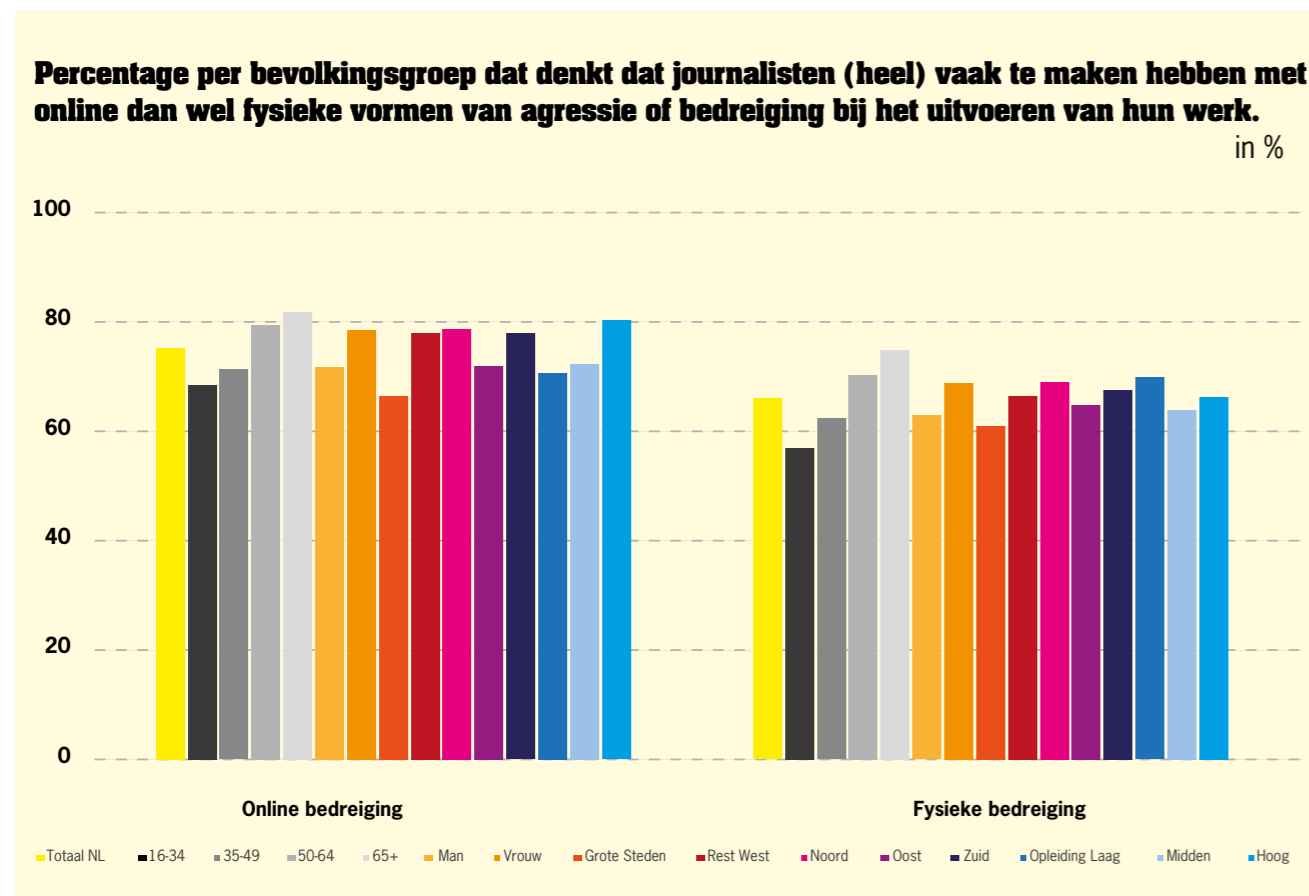
- Bijna een kwart van de burgers vindt dat soms weerstand en heftige, haatvolle berichten ontvangen bij het vak van journalist hoort.
- Burgers zien vooral een rol voor de overheid in het beschermen van journalisten.
- Een grote groep burgers weet niet goed wat zij zouden kunnen doen als zij online agressie tegen een journalist meemaken. 45% zou wel wat willen doen, maar weet niet goed wat.
- De angst om zelf doelwit te worden is een belangrijke reden om niet op te komen voor een journalist. 39% van alle burgers is het hiermee eens.

→ Veiligheid van journalisten

Agressie jegens journalisten wordt breed gezien én veroordeeld

Twee derde van de Nederlanders denkt dat journalisten (heel) vaak te maken hebben met een vorm van fysieke agressie of bedreiging bij het uitvoeren van hun werk. Daar is iedereen het

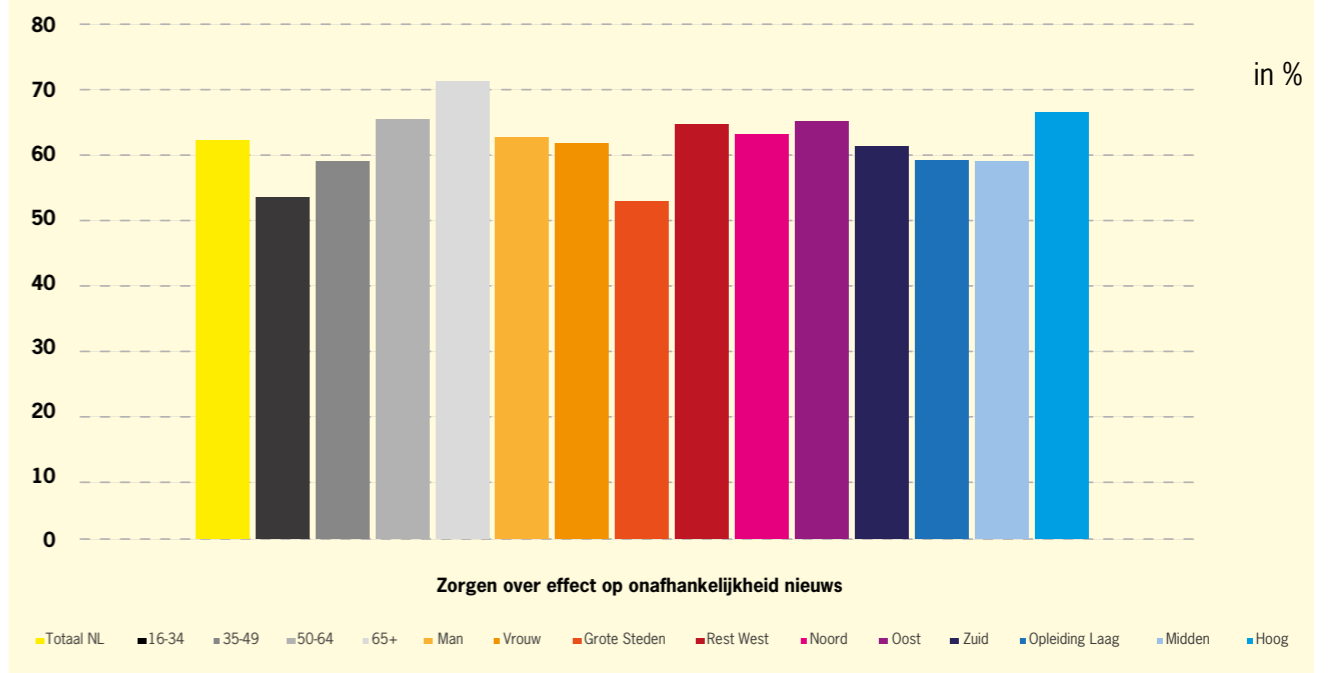
eigenlijk wel over eens, hoewel ouderen (65+) nog veel vaker denken dan anderen, dat journalisten hier heel vaak mee te maken hebben (75% (heel) vaak). Als het gaat om online vormen van agressie en bedreiging, denkt zelfs 75% dat dit (heel) vaak voorkomt.

Voor veel bevolkingsgroepen is dit een zorgwekkend gegeven. 59% maakt zich zorgen over de vrijheid waarin journalisten in Nederland hun werk kunnen doen. Deze zorg gaat hand in hand met een andere, persoonlijke zorg: namelijk dat het nieuws waar men toegang toe heeft, minder onafhankelijk wordt doordat journalisten rekening houden met agressie of bedreiging. 62% van alle burgers vindt dit zorgwekkend (15% heel erg + 47% een beetje), terwijl 24% het niet zorgwekkend

De strekking van al die antwoorden is hetzelfde en wordt door één respondent als volgt zeer kernachtig verwoord: *“als mensen niet meer durven te schrijven wat ze willen schrijven is de democratie ten dode opgeschreven”*. De minderheid die zich niet zo'n zorgen maakt, heeft vooral veel vertrouwen in de weerbaarheid van journalisten, zoals de open antwoorden weerspiegelen: *“Ik denk dat journalisten zich hierdoor niet laten beïnvloeden”* en *“Ik denk wel dat ze zich bewust*

Percentage per bevolkingsgroep dat zich heel erg of een beetje zorgen maakt dat het nieuws waar zij toegang toe hebben minder onafhankelijk wordt door agressie of bedreigingen tegen journalisten.

vindt (20% niet zo erg + 4% helemaal niet). Ook dit loopt weer op naarmate burgers ouder zijn. 65+ ers vinden het veel vaker zorgwekkend dan 16-34 jarigen (71% vs. 53%). In de grote steden volgt het patroon weer de jongeren: 53% van de inwoners van de steden vindt het zorgwekkend. Andere bevolkingsgroepen hebben ongeveer dezelfde mate van zorg over de invloed die bedreiging van en agressie tegen journalisten heeft op de onafhankelijkheid van het nieuws.

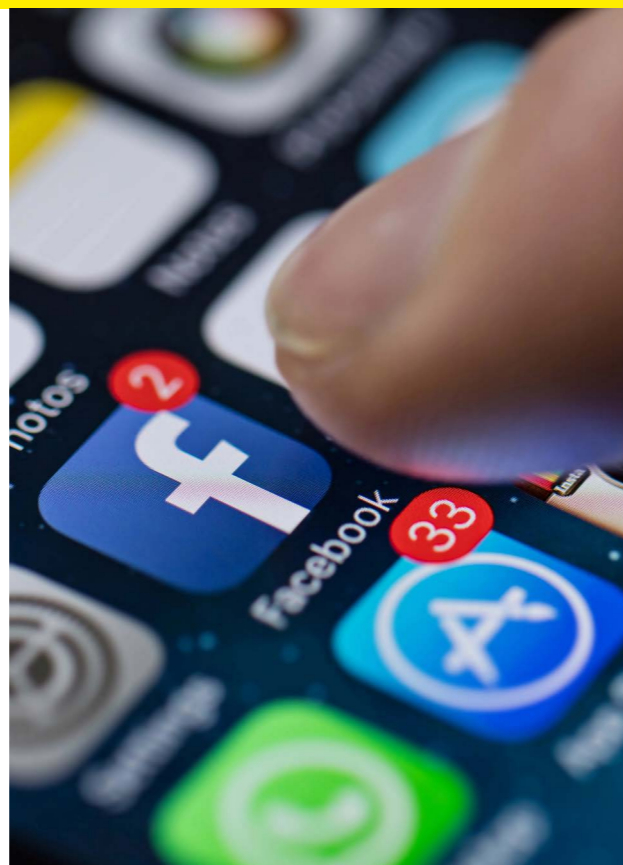
Dat dit onderwerp echt leeft in de samenleving blijkt ook uit de vele en uitgebreide antwoorden die deelnemers aan ons onderzoek bereid waren te geven om hun zorgen verder toe te lichten.

zijn van dit risico en erin getraind worden hiermee om te gaan”. Zoals één respondent het zeer welsprekend onder woorden brengt: *“ik maak mij er heel erg zorgen om dat journalisten worden bedreigd of te maken hebben met agressie, dat vind ik enorm betreuenswaardig en een ondermijning van het journalistieke vak, maar ik maak mij niet zo erg zorgen, dat het nieuws waar ik toegang toe heb minder onafhankelijk wordt, omdat ik groot vertrouwen heb in de journalisten, dat zij vasthouden aan hun integriteit en onafhankelijkheid, ook al worden zij bedreigd. Maar misschien doe ik hen daarmee te veel onrecht en zie ik hen teveel als helden en te weinig als mensen die zelf ook kwetsbaar zijn en angstig kunnen zijn?”*

Maar mensen geven ook aan dat ze er nog nooit over nagedacht hebben, en niet bij stilstaan of er eigenlijk niet zoveel vanaf weten.

Gezien al het voorgaande is het niet verbazend dat de overgrote meerderheid van de Nederlandse burgers het onacceptabel vindt dat journalisten worden bedreigd vanwege hun werkzaamheden. 84% is het daar (helemaal) mee eens en slechts 2% (helemaal) oneens. Jongeren zijn iets neutraler, maar nog altijd is 76% het er (helemaal) mee eens en slechts 3% (helemaal) oneens. In alle andere bevolkingsgroepen ligt het percentage 'eens' op 80% of hoger.

Burgers vinden soms dat weerstand en heftige, haatvolle berichten ontvangen bij het vak van journalist hoort. 24% van de Nederlanders is het daar (helemaal) mee eens, mannen wat vaker dan vrouwen en jongeren wat vaker dan ouderen. Vrouwen, laagopgeleiden en 50+-ers zijn het hier het minst vaak mee eens (respectievelijk 18%, 18% en 19%). Natuurlijk betekenen deze percentages nog altijd dat er een grote groep burgers is die het er helemaal niet mee eens is dat dit soort consequenties bij het vak van

journalist hoort: 49% is het er (helemaal) niet mee eens. Alleen onder 16-34 jarigen is slechts 36% het er (helemaal) niet mee eens. Nu is er natuurlijk nog wel een verschil tussen 'weerstand' en 'haatvolle berichten'. Laten we hopen dat de jongeren die vinden dat het erbij hoort, daarmee de weerstand bedoelen, en niet de haatvolle berichten.

→ Wie beschermt de journalist?

Burgers zien vooral een rol voor de overheid in het beschermen van journalisten

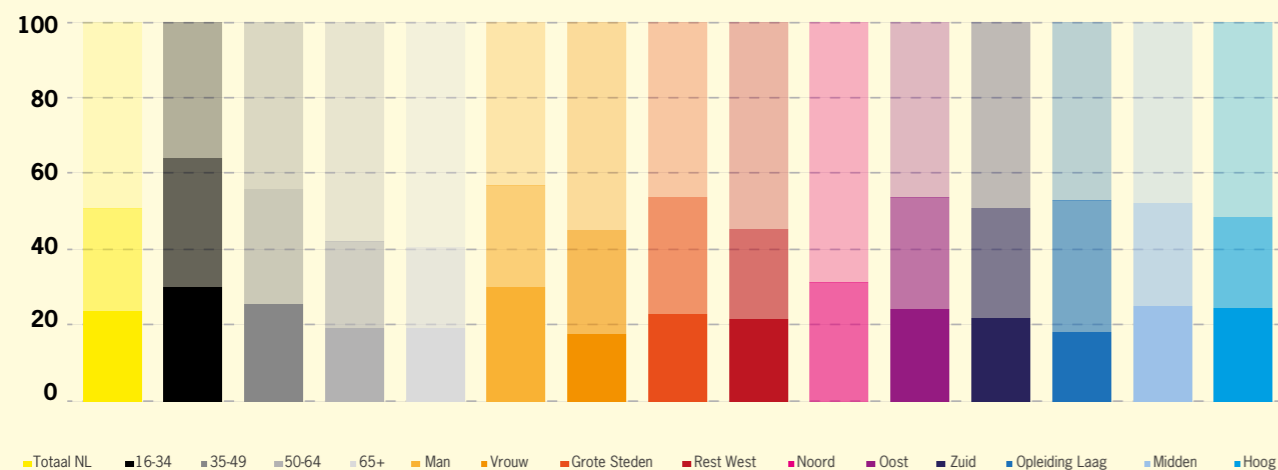
Maar wiens taak is het dan om journalisten bescherming te bieden? Eerst en vooral van de overheid, vinden burgers. 74% geeft aan dat de overheid journalisten beter zou moeten beschermen, gevolgd door de werkgevers van de journalisten (57%) en de politie (53%). Een op de drie burgers (34%) ziet een taak weggelegd voor zichzelf, belangenorganisaties (31%) en socialemediaplatformen (25%).

Jongeren zien minder vaak een taak voor overheid en politie en hoogopgeleiden vinden opvallend veel vaker dan burgers met lagere opleidingsniveaus dat socialemediaplatformen en burgers hierin een taak te vervullen hebben (30% versus 18% en 22% onder de lagere opleidingsniveaus voor socialemediaplatformen, 40% versus 29% en 30% voor burgers). Ook voor de overheid, werkgevers en belangenorganisaties zien hoger opgeleiden wat vaker een rol weggelegd.

Een grote groep burgers weet echter niet goed wat zij zouden kunnen doen als zij online agressie

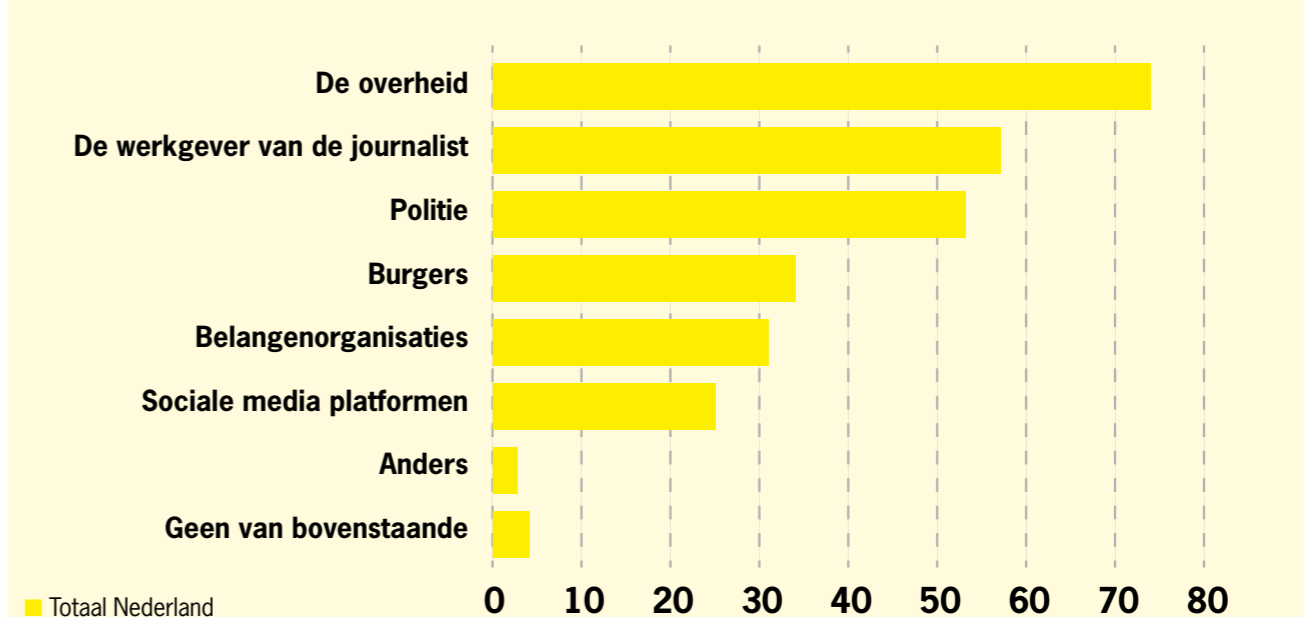
“Als mensen niet meer durven te schrijven wat ze willen schrijven is de democratie ten dode opgeschreven”

Mate waarin men het eens is met de stelling “Weerstand, heftige en soms haatvolle berichten ontvangen hoort bij het vak van journalist”. in %

Boven: (Helemaal) mee eens
Midden: Neutraal
Onder: (Helemaal) mee oneens

Wie heeft naar jouw mening de taak om journalisten beter te beschermen? in %

■ Totaal Nederland

“Ik maak mij er heel erg zorgen omdat journalisten worden bedreigd of te maken hebben met agressie, dat vind ik enorm betreurenswaardig en een ondermijning van het journalistieke vak”

tegen een journalist meemaken. 45% zou wel wat willen doen, maar weet niet goed wat. Slechts 13% geeft aan het (helemaal) niet eens te zijn met de stelling *‘ik zou wel wat willen doen, maar ik weet niet wat ik moet doen als ik online agressie tegen een journalist meemaak’*. Meer vrouwen dan mannen geven aan niet te weten wat te doen (48% vs. 42%). Datzelfde geldt ook voor hoger opgeleiden (eveneens 48%).

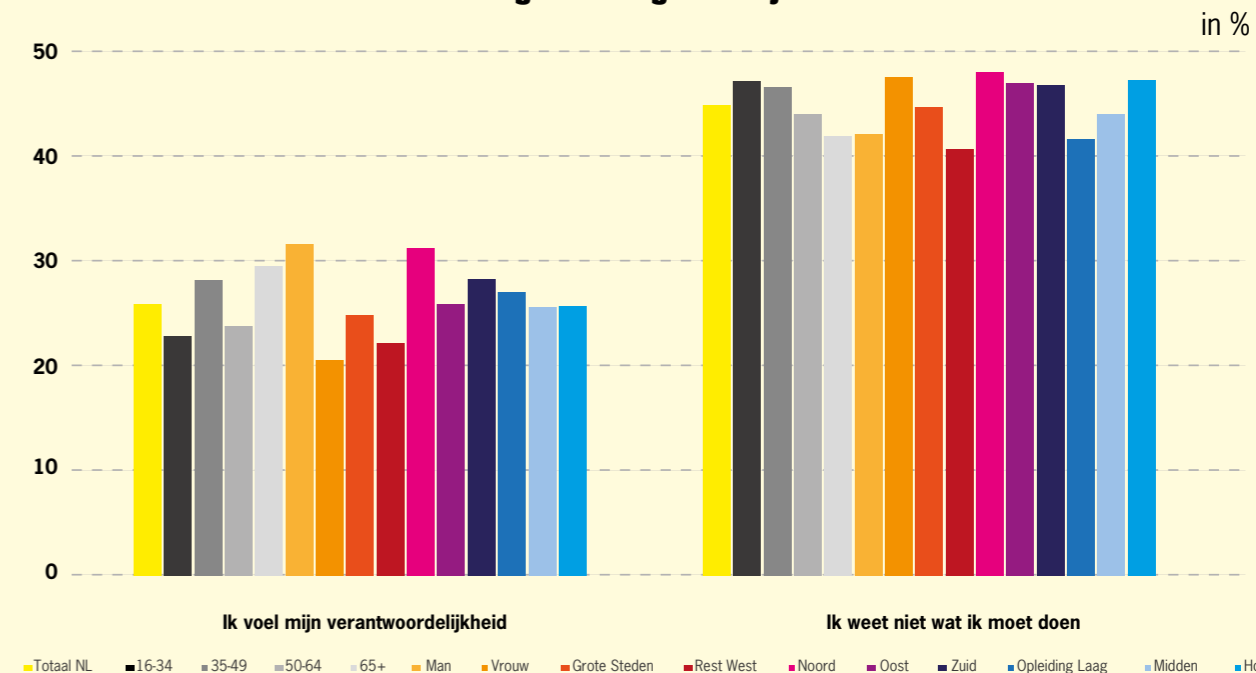
Over de stelling *‘ik voel het als mijn verantwoordelijkheid om er online wat van te zeggen als ik zie dat iemand een journalist bedreigt of agressief benadert’* zijn Nederlanders behoorlijk verdeeld. 26% is het er (helemaal) mee eens, 33% (helemaal) oneens.

Het minst geneigd om online voor journalisten in de bres te springen zijn vrouwen met 21% eens en 38% oneens. Niet omdat vrouwen vinden dat journalisten erom gevraagd hebben (4% is het eens met de stelling *‘ik zou het niet snel opnemen voor een journalist, ze verdienen de behandeling’*,

tegenover 14% van de mannen en 9% van Totaal NL). Waar dit verschil tussen mannen en vrouwen dan wel door verklaard kan worden, is niet duidelijk. Angst om zelf doelwit te worden kan een rol spelen, maar ligt voor mannen en vrouwen niet significant anders: 41% van de vrouwen en 37% van de mannen is het ermee eens dat: *‘ik zou het niet snel opnemen voor een journalist, je moet tegenwoordig uitkijken dat je niet zelf het doelwit wordt van agressie’*.

Gezien deze hoge scores is de angst om zelf doelwit te worden wel een belangrijk verschijnsel in de hele samenleving: 39% van alle burgers is het hiermee eens (en 22% juist niet) en kleine verschillen daargelaten zijn alle bevolkingsgroepen daarin vergelijkbaar. Ouderen zijn hier niet angstiger voor dan jongeren (65+: 35% eens, 16-34: 42% eens). ←

Percentage per bevolkingsgroep dat het (helemaal) eens is met de stellingen “Ik voel het als mijn verantwoordelijkheid om er online wat van te zeggen als ik zie dat iemand een journalist bedreigt of agressief benadert” en “Ik zou wel wat willen doen, maar ik weet niet wat ik moet doen als ik online agressie tegen een journalist mee maak”.

COLOFON

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van
Netwerk Mediawijsheid in het kader van het project
DichterBijNieuws

In samenwerking met:

Jikke Romijn • Jikke Romijn Consultancy

Mimi van Dun • Dotted Zebra Consultancy

Dominique Gijsbertsen • Projectmanager Panel Inzicht

Design/opmaak: Mimi Sugarman • mstudios.nl

Contact: e-mail: info@mediawijzer.net

Meer over DichterBijNieuws

dichterbijnieuws.nl

Netwerk
Mediawijsheid